

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

**PROGRAM KATOLIČKOGA VJERSKOG ODGOJA
DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI**

Obnovljeno i dopunjeno izdanje

Zagreb, listopad 2015.

SADRŽAJ

Uvodne napomene

Uvod

1. Polazišta Programa katoličkoga vjerskog odgoja djece rane i predškolske dobi

1.1. Cilj i zadaće Programa

2. Ustrojstvo Programa

3. Materijalni uvjeti za provođenje Programa

4. Odgojno-obrazovni rad

5. Njega i skrb za tjelesni rast i zdravlje djece

6. Naobrazba i usavršavanje odgojnih djelatnika

7. Suradnja s roditeljima

8. Suradnja s vanjskim ustanovama

9. Vrednovanje Programa

10. Financiranje Programa

Zaključak

Prilog

Uvodne napomene

Program katoličkoga vjerskog odgoja djece predškolske dobi odobren je na zasjedanju HBK 17. listopada 2001. godine u Požegi.

Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, zajedno s tadašnjim Zavodom za unapređivanje školstva, navedeni Program je verificiralo 15. siječnja 2002. godine.

Ovdje donosimo ***Program katoličkoga vjerskog odgoja djece rane i predškolske dobi*** (u daljnjem tekstu: *Program*) koji je usklađen s promjenama propisa u posljednjih nekoliko godina, a koji uređuju sustav predškolskog odgoja i obrazovanja:

- Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (2013.)
- Državni pedagoški standard (2010.)
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011.)
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014.)
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015.).

Ovaj Program je temelj za donošenje onih programa u dječjim vrtićima za koje će Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, u skladu sa *Zakonom o predškolskom odgoju* (čl. 5.), dati svoju suglasnost.

Osim što Program u sebi sadrži osnove *Programa katoličkoga vjerskog odgoja djece predškolske dobi*, novost je i činjenica što se u njemu nalazi i *Program Kateheze Dobroga Pastira*. Sada, dakle, oba programa, neovisno o njihovu sadržaju, čine jedan Program. Pri traženju reverifikacije postojećih programa prema Programu Kateheze Dobroga Pastira, oni dječji vrtići koji provode navedeni Program to će posebno naznačiti u trećem i četvrtom poglavlju Programa.

Pri izradi pojedinačnih vrtićkih programa (posebice u četvrtom poglavlju) treba voditi brigu o tome da ti programi u sebi sadrže integrirane tradicijske komponente iz širega društvenog okruženja, prepoznatljive elemente vrtićkog kurikuluma te autentična blagdansko-slavljenička obilježja podneblja u kojemu se vrtić nalazi.

Uvod

Nakon što je Hrvatska biskupska konferencija 1992. godine odobrila, a ondašnje Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske verificiralo okvirni *Program vjerskog odgoja predškolske djece u izvanobiteljskim uvjetima*, učinjeni su prvi povijesni koraci ustroja katoličkoga vjerskog odgoja u predškolskim ustanovama Republike Hrvatske.

Slijedom zahtjeva *Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske biskupske konferencije o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama* (29. siječnja 1999.), radna skupina Mješovitog povjerenstva Nacionalnoga katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije i Ministarstva prosvjete i športa pristupila je realizaciji zahtjeva iz *Ugovora* te na temelju dopisa ministra prosvjete i športa (4. travnja 2001.) priredila i uskladila Program katoličkoga vjerskog odgoja u predškolskim ustanovama. Posebno se to odnosilo na potrebe provedbe *Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju* (čl. 15.).

Sredinom 2001. godine, pod vodstvom tadašnjega predstojnika Nacionalnoga katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije, dr. sc. Milana Šimunovića, više savjetnice NKU-a HBK za predškolski vjerski odgoj s. Katarine Pišković te voditeljice Povjerenstva za Katehetsku školu za predškolski vjerski odgoj Brankice Blažević, dipl. pedagoga, zajedno s dr. Alojzijem Hoblajem, ranijim višim savjetnikom za predškolski vjerski odgoj i autorom prvoga okvirnog Programa te ondašnjim profesorom religiozne pedagogije i katehetike na Katoličkome bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, prihvativši i mišljenje Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske, izrađen je *Program katoličkoga vjerskog odgoja djece predškolske dobi*.

Na zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije 16. - 18. listopada 2002. g. u Požegi, biskupi su povjerali tadašnjem predsjedniku Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za katehizaciju (VK HBK) mons. dr. Marinu Srakiću, predstojniku Nacionalnoga katehetskog ureda HBK mons. dr. Milanu Šimunoviću, predsjedniku Komisije NKU-a HBK za trajnu formaciju vjeroučitelja i kateheta dr. Ivici Pažinu, višoj savjetnici NKU-a HBK za predškolski vjerski odgoj s. Katarini Pišković, ravnateljici Dječjega vrtića *Sunčev sjaj - Nazaret* u Đakovu s. Hijacinti Hoblaj te odgojiteljicama i katehisticama s. Jelici Đuzel i s. Domagoji Leović da razmotre dokumentaciju o *Katehezi Dobroga Pastira* po načelima Montessori pedagogije i da donesu prosudbu o tome. To je i učinjeno 4. siječnja 2002. godine. Tada je odlučeno da se *Kateheza Dobroga Pastira*, koja se u Hrvatskoj provodi u sklopu Dječjega vrtića *Sunčev sjaj - Nazaret*, prihvati i preporuči kao jedan od modela vjerskoga odgoja u cijeloj Hrvatskoj, kako u predškolskim javnim ustanovama, tako i u župnim zajednicama. U skladu s dokumentima navedenim u uvodnim napomenama, pristupilo se usklađivanju do sada važećeg Programa.

U izradi ovoga *Programa* vodilo se kriterijem da je dob djetinjstva do sedme godine vrlo značajno životno razdoblje za budući život. To je vrijeme sazrijevanja duha s obzirom da tada dijete prima u sebe sve one temeljne dojmove koji će se uz postupno usvajanje evanđelja u njemu učvršćivati i postati njegovom svojinom.

U tom smislu nužno je voditi računa o usmjerenju koje donosi dokument Kongregacije za kler: „Djetinja dob i djetinjstvo, shvaćeni i obrađeni prema svojim osobitostima, predstavljaju dob prve socijalizacije kao i ljudskog i kršćanskog odgoja u obitelji, školi i Crkvi, te ih stoga treba shvatiti kao odlučujući trenutak za budućnost vjere... Zato će u vrijeme djetinje dobi katehetski proces biti odgojan na najizvršnji način, pazit će na razvoj onih ljudskih zaliha koji su antropološka podloga vjerskom životu, kao što su osjećaj povjerenja, zahvalnosti, sebedarja, zazivanja, radosnog sudjelovanja...“ (*Opći direktorij za katehezu, 1997., br. 178.*)

Svaki događaj i poticaj djetetu donosi nove predodžbe koje mu se duboko usađuju u dušu. Isto tako, svaki pogled povećava njegov vidokrug i njegovo iskustvo. Poznato je da se raspoloživost prema vjeri početno gradi na dobrom odnosu roditelja i djeteta. Današnja dinamika življenja obitelji često ne pogoduje razvijanju duhovne stvarnosti, a roditelji su u neprilici kako primjereno odgovoriti na ove potrebe djeteta.

Nužna je, stoga, pomoć stručno osposobljenih odgojitelja koji će moći i znati poruku evanđelja posredovati malenom djetetu na njemu primjeren način, dakako u uskoj suradnji s roditeljima. Vjerski odgoj ne događa se samo po informacijama ili „učenu o Bogu“, nego spletom niza životnih događaja i okolnosti koje dijete proživljava. Zato se vjerski odgoj u toj dobi i ne naziva vjeronaukom, što je pojam koji u sebi naznačava procese učenja kojemu ovdje, kao takvome, nema mjesta. U cjelokupnome odgojnom radu treba imati pred očima da je religioznost konstitutivna ljudskome biću te da bitno određuje njegov život, stvara nove i kvalitetnije međuljudske odnose sa sobom, s drugima, sa svime što postoji, posebice s Bogom, upućujući čovjeka na puninu života koju je donio Krist.

Želeći u cjelini u sklopu obnovljenoga Programa ispuniti sve one standarde koji se od nas traže, napominjemo da se svi nazivi i imena korišteni u programu podjednako odnose na muški i ženski rod premda su pisani u muškome rodu.

1. Polazišta katoličkoga vjerskog odgoja u predškolskom sustavu

Sustavan predškolski odgoj zahvaća cjelovitost djetetova bića, a u tu cjelovitost nužno je uključen i vjerski odgoj.

Osnovno polazište za ovaj odgoj nalazimo najprije u *Svetom pismu, Tradiciji* i mnogobrojnim dokumentima crkvenoga učiteljstva koji utemeljuju i daju smjernice za predškolski vjerski odgoj. Međunarodni i državni dokumenti jamče mogućnost ostvarivanja predškolskoga vjerskog odgoja, temeljeći se na pravima i slobodi djeteta od njegove najranije dobi.

Ovaj *Program* slijedi koncept katoličkoga vjerskog odgoja kakav se provodi u svijetu. Uporišna mu je točka već spomenuti dokument Katoličke crkve *Opći direktorij za katehezu*. Ovdje se navodi temeljna misao s obzirom na predškolski vjerski odgoj: „To razdoblje koje se tradicionalno razlikuje na rano djetinjstvo ili predškolsko doba i djetinjstvo u očima vjere i samog razuma ima svoju vlastitu milost životnih početaka. U toj dobi otvorene su dragocjene djelotvorne mogućnosti bilo za izgradnju Crkve bilo za očovječenje društva s kojima se treba

suočiti. Dijete koje je po daru krštenja postalo sinom Božjim, Isus, sin Božji proglasio je povlaštenim članom kraljevstva Božjega. Zbog različitih razloga dijete danas, možda više nego jučer, traži puno poštovanje i pomoć u svojim potrebama za ljudski i duhovni rast, pa i putem kateheze koja djeci kršćanima nikada ne smije biti uskraćena. Naime, onaj tko je djetetu dao život i obogatio ga darom krštenja, obvezan je taj život neprekidno hraniti“ (br. 177.).

Uvjereni smo da se na ovim postavkama sadržaji katoličkoga vjerskog odgoja dobro integriraju u cjelokupan odgoj djeteta u izvanobiteljskoj predškolskoj ustanovi i pridonose njegovu kvalitetnome cjelovitom rastu i napretku. Isto tako vjerujemo da ovaj koncept odgoja pomaže djetetu da se na ispravan način priprema i za autentičan odnos s drugima, odnosno s onima koji imaju neke drukčije tradicije, navike i uopće životna usmjerenja. Na taj način dijete se pravodobno priprema za život u različitosti koje se ne mogu zaobići, a koje su uostalom i obogaćenje za sve one koji ih ispravno shvate.

Jedno od značajnih polazišta u kreiranju Programa je i kvalitetna odgojno-obrazovna praksa vrtića u Republici Hrvatskoj koji Program katoličkoga vjerskog odgoja provode od 2001. godine.

Program koji je pred nama, osim navedenih izvora, temelji se i na dokumentima Katoličke crkve u Republici Hrvatskoj te su usklađeni s propisima Vlade Republike Hrvatske od 1991. do 2015. godine. Istaknut ćemo sljedeće dokumente:

- a. *Deklaracija o kršćanskom odgoju - Gravissimum educationis*, Dokumenti Drugoga vatikanskog koncila, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2014.
- b. *Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija – Glas Koncila, Zagreb 1994.
- c. Hrvatski biskupi, *Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjeri*. Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983.
- d. *Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske na području odgoja i kulture*, Narodne novine, Zagreb 1997.
- e. *Ugovor o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama između Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske biskupske konferencije*, Narodne novine, Zagreb 1999.
- f. *Program katoličkoga vjerskog odgoja djece predškolske dobi*, Nacionalni katehetski ured i Zavod za unapređenje školstva, Zagreb 2001.
- g. *Prijedlog koncepcije razvoja predškolskog odgoja i Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece*, Glasnik Ministarstva prosvjete i kulture Republike Hrvatske, Zagreb 1991.
- h. *Program vjerskog odgoja predškolske djece u izvanobiteljskim uvjetima*, Mali Koncil - Glas Koncila, Zagreb 1994.
- i. *Opća deklaracija Organizacije ujedinjenih naroda o pravima čovjeka*, 1948.
- j. *Deklaracija o pravima djeteta*, Ujedinjeni narodi, 1959.
- k. *Konvencija o pravima djeteta*, 1989.

- l. Vlada Republike Hrvatske - Nacionalni odbor o ljudskim pravima, *Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava* (Odgoj za ljudska prava u sustavu predškolskog odgoja, str.33-51), Zagreb 1999.
- m. *Ustav Republike Hrvatske*, Narodne novine, Zagreb 1992.
- n. *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju*, Narodne novine, broj 10/1997. i njegove izmjene 2007. i 2013.
- o. *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe*, Zagreb 2008., izmjene 2010. i cjelovita primjena svih odredbi od 1. siječnja 2014. godine
- p. *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, Zagreb 2011.
- r. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*, Zagreb 2014.s. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*, Zagreb 2015.

Navedeni dokumenti daju nam jasnu orijentaciju u koncipiranju, programiranju, planiranju i ostvarivanju katoličkoga vjerskog odgoja na višestrukim univerzalnim i nacionalnim osnovama programa koji donosimo (naravnim i pozitivnim - zakonodavnim, ugovornim, s mjerodavnim i programskim).

1.1. Ciljevi i zadaće katoličkoga vjerskog odgoja u predškolskoj dobi

Cilj Programa katoličkoga vjerskog odgoja

U skladu s ciljevima cjelovitog odgoja djeteta rane i predškolske dobi njegovati i razvijati religioznu dimenziju djeteta osposobljavajući ga, primjereno njegovoj dobi, za otkrivanje, prihvaćanje i življenje autentičnih vrednota evanđelja u odnosu na sebe, drugoga te na poseban način Boga.

Zadaće katoličkoga vjerskog odgoja

- Pomagati djetetu da raste u povjerenju u samoga sebe i tako sve više postaje osoba;
- Odgajati dijete za odgovorno ponašanje u svijetu koji ga okružuje;
- Pobuđivati u djetetu one duhovne snage kojima će na ispravan način doživljavati transcendentnost ljudskog života i svijeta uopće;
- Zadovoljiti djetetovu potrebu za „pripadanjem“ i za „ljubavlju“ te na temelju tog iskustva upućivati ga na odnos, susret i autentično približavanje Bogu;
- Pobuđivati dječje čuđenje i divljenje te iskrenu i duboku radost prema Bogu Stvoritelju metodom stvaralačkog pripovijedanja i izražajnog čitanja biblijskih i književno-umjetničkih tekstova za predškolsku dob, komunikacijom sa simbolima, molitvenim izražavanjem i liturgijskim slavljenjem;
- Omogućiti djetetu da metodom igre i rada doživljava i upoznaje temeljne poruke evanđelja;

- Zadovoljiti djetetovu potrebu za uspostavljanjem autentičnoga osobnog odnosa između njega i poruke vjere;
- Uvoditi dijete u prijateljsku komunikaciju s Bogom uz pomoć osobnoga molitvenog izražavanja;
- Razvijanje osjećaja povjerenja, zahvalnosti, darivanja, suosjećanja i suradnje s bližnjima;
- Osigurati djetetu kvalitetu življenja, razvijajući temeljne i bitne odrednice čovjekova „bitka“ - ljepotu, istinu i dobrotu;
- Omogućiti djetetu da se susretne s dobrim primjerima, odnosno pozitivnim uzorima u životu svoje uže i šire okoline, koji ostvaruju ljudske i kršćanske vrijednosti, s ciljem integracije i ispravnog poistovjećivanja;
- Pomagati djetetu u uspostavljanju autentičnih odnosa s drugima, osobito različitima, koji imaju drukčije religiozne navike i ponašanje, u predškolskoj ustanovi i u životu uopće.

2. Ustrojstvo Programa

Vodeći računa o djetetu kao cjelovitom biću te da je religiozna dimenzija konstitutivna njegovu biću, a poštujući njegov doživljaj svijeta kao cjeline, vjerski odgoj nije izdvojen iz odgojno-obrazovnog rada već je ta dimenzija njegov važan sastavni dio.

U oblikovanju programa vodit će se briga o njegovoj fleksibilnoj dimenziji koja mora odgovarati potrebama djeteta, istodobno potrebama roditelja te, naravno, mogućnostima vrtića.

Program će se provoditi kao:

- cjelodnevni (u trajanju do 10 sati dnevno)
- poludnevni (u trajanju do 5 sati dnevno)
- kraći program (u trajanju do 3 sata dnevno ili povremeno tj. 2 puta tjedno). Ako su svi roditelji u odgojno-obrazovnoj skupini suglasni s uključivanjem djece u Program, on se može provoditi tijekom dana. Ako je riječ o djeci iz različitih odgojno-obrazovnih skupina, tada se Program može provoditi nakon 15 sati ili izvan redovitoga programa vrtića.

Odgojne skupine

Odgojne skupine ustrojavaju se prema dobi (od prve godine života do polaska djeteta u osnovnu školu) ili su mješovite, u skladu s važećim standardima i uz pisanu suglasnost njihovih roditelja.

Vjerski se, dakle, mogu odgajati i djeca jasljičke dobi. Na poseban način to se događa onda kada je ozračje u kojem djeca te dobi odrastaju toplo i sigurno, a odnosi odraslih prema njima

nježni i neposredni uz jasnu i pozitivno usmjerenu komunikaciju. To se ostvaruje uz one sadržaje koji djetetu pomažu od najranijega djetinjstva da njeguje odnos prema drugome. Ovdje je, dakako, najprije riječ o buđenju povjerenja prema Bogu koje nazivamo „prapovjerenjem“, a koje će biti temelj za daljnji razvoj odnosa između Boga i čovjeka.

Nositelji i izvoditelji Programa

Nositelji i izvoditelji provedbe Programa su dječji vrtić, ravnatelj, stručni suradnici i odgojitelji u vjeri. Za stručno provođenje Programa potrebni su osposobljeni i stručno kompetentni odgojitelji, prije svega odgojitelji predškolske djece i vjeroučitelji kao vanjski suradnici za izvođenje kraćih programa, ako vrtić nema dodatno educiranih odgojitelja.

Za rad u odgojnoj skupini *cjelodnevnoga programa* potrebno je osigurati dva odgojitelja predškolske djece sa završenim teološko-katehetskim doškolovanjem i kanonskim mandatom koji izdaje dijecezanski biskup, odnosno mjesni ordinarij.

Za rad u odgojnoj skupini *poludnevna programa* potrebno je osigurati jednog djelatnika - odgojitelja predškolske djece sa završenim teološko-katehetskim doškolovanjem i mandatom.

Za rad u *kraćim programima* potrebno je osigurati djelatnika:

- odgojitelja predškolske djece sa završenim teološko-katehetskim doškolovanjem za kraći program koji se provodi u sklopu redovitog programa (ako su u Programu sva djeca iz odgojno-obrazovne skupine);
- vjeroučitelja ili katehetu s pedagoško-psihološkom naobrazbom za rad s djecom predškolske dobi i mandatom za provođenje programa nakon 15 sati ili izvan redovitog programa.

Program, osim odgojitelja u vjeri, planiraju, prate, savjetuju, vrednuju i promiču stručni suradnici u vrtiću (pedagog, psiholog), vanjski suradnici prema potrebi, kao i savjetnici iz Nacionalnoga katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije, Agencije za odgoj i obrazovanje, a vanjsko vrednovanje provodi Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.

3. Materijalni uvjeti za provođenje Programa

Program se ostvaruje u prostorima dječjeg vrtića koji su prigodno opremljeni, poticajno izazovni i primjereni dobi djeteta. Najčešće je to dnevni boravak, opremljen odgovarajućom opremom za rad s djecom određene dobi. Pri tome treba voditi brigu da ta opremljenost u prvome redu zadovoljava kriterij sigurnosti djeteta.

Dnevni boravak, osim standardne opreme, sadrži i ovu:

Kutić za vjerski odgoj u kojem se nalazi:

- Biblija i slikovnice religioznog sadržaja,
- umetaljke i razne slagalice s vjerskim sadržajem,
- filmovi, interaktivne igre s vjerskim sadržajem.

Križ, svijeća, kip, sveta slika i ostali simboli moraju odgovarati estetskim mjerilima kršćanske sakralnosti i biti prikladni veličini kutića.

Vjerski kutić je dobro mjesto za pripovijedanje biblijskih događaja koji djeci prenose vrednote: ljubav, istinu, dobrotu, povjerenje, zahvalnost, darivanje, suosjećanje i suradnju s bližnjima, toleranciju i prihvaćanje različitosti. Vjerski kutić je isto tako prostor prigodan za sve oblike komunikacije (posebice one s Bogom) i poticaj na sve oblike izražavanja djeteta. On je mjesto gdje se stječu dobra, vrijednosna iskustva, a vrijeme provedeno u njemu puno je Božje prisutnosti i radosti. Biblijski tekstovi, slikovnice i priče koje prenosimo djeci trebaju biti pažljivo odabrani (likovna, literarna i teološka komponenta) i to oni koje dijete može prihvatiti i ponijeti sa sobom kao doživljaj koji ga veseli i duhovno i spoznajno ispunjava. Vjerski kutić treba biti po mjeri djeteta, a dijete uz odgojitelja njegov sustvaratelj.

Kateheza Dobroga Pastira (u daljnjem tekstu: *Kateheza*) najčešće se održava u posebno pripremljenom prostoru koji se zove *atrij* (predvorje). *Atrij* je ponajprije zajednica u kojoj djeca, od svojih prvih godina, zajedno s odraslima žive religiozno iskustvo koje im pomaže uključiti se u širu obiteljsku, crkvenu i društvenu zajednicu. To je mjesto u kojem se nalaze pripremljena katehetsko-didaktička sredstva koja djeca mogu uzimati prema svojim potrebama. Ona se sastoji od konkretnih predmeta koji su uvijek na dostupnom i stalnom mjestu kako bi ih djeca uzimala kada žele i koliko žele. Vrlo su jednostavna i usko povezana s biblijskim i liturgijskim izvorima. Odgojitelj u vjeri *Kateheze Dobroga Pastira* većinu katehetsko-didaktičkih sredstava treba izraditi sam svojim rukama te pripremiti i brinuti se o didaktičkoj okolini koja odgovara djetetovim potrebama i interesima.

Katehetsko-didaktička sredstva raspoređena su u nekoliko kutića: kutić sv. mise, kutić krštenja, kutić molitve, kutić zemljopisa, kutić prisposoba, kutić događaja iz Isusova djetinjstva (diorame).

Središnji prostor *atrija* zauzima didaktičko sredstvo prisposobe o Dobrome Pastiru.

Ako u vrtiću nema *atrija*, *Kateheza* se može provoditi u prostoru vrtića koji će biti posebno opremljen, primjeren dobi djece, a u skladu s *Katehezom Dobroga Pastira*. To znači da i jedan manji dio dnevnoga boravka – vjerski kutić može biti opremljen katehetsko-didaktičkim sredstvima po određenim područjima: prisposobe, događaji iz Isusova djetinjstva, sv. misa, krštenje i biblijski zemljopis.

4. Odgojno-obrazovni rad

Poštujući u *Programu* odrednice predškolskoga kurikulumu (integriranost, razvojnost, humanizam) u kojima je naglasak stavljen na stvaranje stimulativnog okruženja koje potiče djetetovu individualnost, samoorganizacijski potencijal i slobodu odabira, poticaja i sadržaja, u ovom Programu također je istaknuta i značajna profesionalna uloga odgojitelja u vjeri (stručno znanje, osjetljivost za prepoznavanje djetetovih potreba, pravodobno poduzimanje pravilnih postupaka), kao i njegova osobnost (autentično svjedočenje vjere).

Individualizacijom procesa potiče se dijete na učenje u skladu s vlastitim sposobnostima te na razvijanje dobno očekivanih vještina, ali i na usmjeravanje koje potiče odgojitelj kvalitetnim promišljanjem i planiranjem poticaja i sadržaja. Ti sadržaji Programa dijete potiču na razvijanje spoznaje o sebi, drugima i svijetu uz iskustveno učenje, opažanje i promatranje te istraživanje u poticajnom okruženju (materijalna, organizacijska i socijalna dimenzija

okruženja). Oni se ostvaruju različitim vrstama interakcije djeteta u neposrednoj okolini odnosno različitim vrstama djelatnosti tj. aktivnosti (životno-praktične i radne, raznovrsne igre, druženja i društveno-zabavni, umjetnički sadržaji, izražavanje i stvaranje, istraživačko-spoznajne i specifične aktivnosti s kretanjem).

Sve te aktivnosti određuje igra kao način na koji se dijete susreće s vjerskim sadržajem. Svaka aktivnost kreće od doživljaja preko djetetova stvaralačkog izražavanja do dječje spoznaje. Načini na koje će odgojitelj ostvariti te aktivnosti diktira dijete i to svojim potrebama, kao i odgojiteljevo poznavanje skupine, situacijski poticaji te kvalitetno osmišljen plan vjerskih aktivnosti koji je u korelaciji sa svim ostalim djelatnostima i prati liturgijsku i pedagošku godinu.

Ovaj Program određuje tematske cjeline i sadržaje koji su polazište odgojiteljima za kreativno planiranje i rad. Sve su cjeline i teme vrijednosno orijentirane i svoj temelj imaju u evanđelju.

1. Doček i prihvaćanje djece

U razdoblju prilagodbe treba osigurati takvo ozračje koje će omogućiti svakom djetetu da se osjeća dobrodošlim, prihvaćenim i voljenim. Tada će i prilagodba biti brža i bolja te će time biti stvoreni dobri temelji za duhovni razvoj djeteta. Našim prihvaćanjem otvaramo dijete kako ljubavi drugih, tako i ljubavi Oca nebeskoga.

Moguće teme su:

- Dobro došli!
- I moje je mjesto u vjerskom kutiću
- Biblija – moja knjiga
- S Isusom kroz liturgijsku godinu.

2. Stvoreni svijet i stvorenja u njemu

Nakon prilagodbe dijete senzibiliziramo da s radošću i interesom promatra i otkriva ljepotu svijeta koji ga okružuje. Na taj način potičemo djetetovo čuđenje i divljenje prema zbilji svega od Boga stvorenoga.

U jesenske aktivnosti uključuju se i Dani kruha. To je prigoda za izražavanje zahvale u euharistijskom slavlju pri čemu dijete upoznaje novu dimenziju kruha u euharistiji.

Misijska nedjelja potiče na zalaganje u prevladavanju razlika među ljudima s obzirom na boju kože, religiju ili ekonomski status. Razvija osjećaj solidarnosti, suosjećanja, ekumenizma i vrednovanja onog što imamo, kao i prihvaćanje drugog u njegovoj različitosti.

Obilježavaju se i različiti spomendani pojedinih svetaca koji su se u životu odlikovali dobrotom i ljubavlju prema čovjeku i prirodi.

Moguće teme su:

- Kako je lijep ovaj svijet

- Molitva hvale i slave Stvoritelju
- Pjesma stvorova
- Anđeli čuvari
- Prispodoba o kvascu
- Dani kruha
- Isus poziva na ljubav
- Bog ljubi svakog čovjeka.

3. Kraljevstvo Božje

Pozivanjem djeteta na razmatranje otajstva kraljevstva nebeskog u dva momenta: u početnom i u zaključnom, stavljamo mu pred oči kontrast između „malih stvari i velikih stvarnosti“ koje iz njih nastaju. Tema umiranja i prolaznosti može im se približiti kroz iskustvo „umiranja pšeničnog zrna“. Prispodobe pomažu uvoditi djecu u divljenje Kraljevstvu Božjem.

Blagdan Svih svetih povezujemo s temom svjetlosti u kojoj žive sveti u kraljevstvu nebeskom. Moguće teme su:

- Život u svjetlosti sa svetima
- Prispodoba o gorušičinu zrnu
- Prispodoba o dragocjenom biseru
- Blagdan sv. Martina
- Krist je kralj.

4. Božić - radost Isusova dolaska na svijet

Omogućiti djetetu da živi u radosti zajedničkih trenutaka te da se intuitivno otvara Božiću kao blagdanu obitelji i zajednice, koja živi trenutak iščekivanja, povjerenja i ljubavi te nalazi odgovor u radosnom događaju Isusova dolaska na svijet.

Sv. Barbara, sv. Nikola i sv. Lucija nezaobilazni su uzori dobrote, ljubavi i opredjeljenja za Isusa i čovjeka. Obilježavanje tih blagdana potiče na nasljedovanje njihovih djela i divljenja Isusu kao njihovu i našem učitelju.

Pomoći djetetu da u božićnim blagdanima doživi ne samo radost zbog Isusova rođenja, već i radost zbog vlastitoga rođenja. Božić se slavi i doživljava u znaku „betlehemske svjetlosti“ i otud radost što i malo dijete rođenjem dolazi na „svjetlo dana“ odnosno i samo dijete i svaki čovjek postaje „svjetlo za druge“.

Moguće teme su:

- Marija i anđeo
- Zajedno oko adventskog vijenca
- Brojimo dane u iščekivanju Isusa
- Blagdan sv. Nikole
- Blagdan sv. Lucije
- Isusa čekam s radošću

- Betlehemsko čudo
- Radujem se rođenju
- Isus se rodio
- Sveta obitelj
- Poklon mudraca.

5. Isusovo djetinjstvo i život

Pripovijestima o Isusu buditi u djetetu radoznalost da doživi i otkriva značajne trenutke Isusova života te intuitivno naslućuje veličinu njegove čovječnosti te njegovu božansku narav. Isus je posebno volio djecu i zato ga treba djetetu približiti kao dragog prijatelja i njemu blisku osobu.

Blagdan Svetih triju kraljeva i Prikazanja Isusova u hramu, kao i evanđeoski izvještaji - kao npr. Isus blagoslivlja djecu, milosrdni Samaritanac, susret sa Zakejom - omogućuju djetetu da u Isusu susretne Boga koji se neizmjereno brine za čovjeka.

Moguće teme su:

- Bog se brine o Isusu
- Ljubavlju se prepoznaje
- Dvanaestogodišnji Isus u hramu
- Isus traži prijatelje
- Isus pomaže Bartimeju
- Susret Isusa i Zakeja
- Uz Isusa sam siguran
- Karneval/maškare
- Blagdan sv. Valentina.

6. Otkrivanje tajne života

Promatrajući i otkrivajući tajnu proljetnog buđenja i rasta, pomoći djetetu u naslućivanju neizrecive tajne života.

Prispodobama o Dobrome Pastiru zadovoljiti najdublju djetetovu potrebu za ljubavlju: biti ljubljen, moći ljubiti i trajno osjećati zaštitničku prisutnost ljubljenog bića.

Prispodoba daje i posebne vrednote: brigu za bližnjega, skrb za onoga koji je potrebit takve skrbi te potrebu za pripadnost zajednici. To je zadaća korizmenog vremena.

Moguće teme su:

- Vrijeme promjene - Korizma
- Drugi treba moju pomoć – Milosrdni Samaritanac
- Dobri Pastir
- Izgubljena ovca
- Molitva hvale i zahvale Dobrome Pastiru

- Blagdan sv. Josipa
- Isusov ulazak u Jeruzalem – Cvjetnica
- Isus s prijateljima na večeri
- Isus daje život za nas
- Uskrsno svjetlo.

7. U znaku vode i svjetla – u susret uskrsnome Isusu

Pomoći djeci da upoznaju Isusa kao „svjetlo svijeta“ koje se ljudima daje po vjeri kako bi i sami postali svjetlo i mogli ostvarivati djela ljubavi, radosti, strpljivosti, poniznosti, dobrote, požrtvornosti i vjernosti.

Osvijestiti djeci da se u vazmenoj noći blagoslivlja voda kojom se krste djeca. Ta voda je znak Isusove snage i svjetla i tko se njome krsti, tu snagu i svjetlo krštenjem dobiva.

U povodu Međunarodnoga dana dječje knjige posebna pozornost posvećuje se Bibliji kao jedinstvenoj knjizi koja pomaže djetetu stvarati pozitivnu sliku o sebi, o bližnjemu i o Bogu.

Moguće teme su:

- Put u Emaus, Lk 24, 13-32
- Svjetlo uskrsne i krsne svijeće
- Molitva Oče naš, Mt 6,9-15.

8. Majka

Promatrajući promjene koje se opažaju u prirodi, dijete spoznaje i otkriva u svom srcu ljepotu, raskoš, plodnost i brigu zemlje kao „majke“.

Budući da je mjesec svibanj posebno posvećen majci, dijete otkriva i spoznaje važnost majčina bića.

To je pogodna prilika da se u djece jače pobuđuje ljubav prema Isusovoj majci Mariji, koja je i naša nebeska majka. Mariju dajemo djeci kao uzor poslušnosti, jednostavnosti, radišnosti i ljubavi prema Bogu i bližnjemu. U tom smislu ostvaruje se kršćansko načelo „po Mariji k Isusu“.

Moguće teme su:

- Moja majka
- Marija Isusova i naša majka
- Marija naša zaštitnica.

9. Moja kršćanska zajednica - Crkva

Uz lik Isusa i njegovih učenika uvoditi djecu u otkrivanje kršćanske odnosno župne zajednice i euharistije kao „izvora i vrhunca“ njezina života. Time se pomaže djeci da zavole svoju župnu zajednicu i crkvu.

Blagdan Duha Svetoga prigoda je da dijete upoznamo s Trećom Božanskom Osobom koja je veza ljubavi između Oca i Sina. Ta ljubav je snaga koja sve okuplja i živi u Crkvi.

Upoznavanjem znakova i gesta kršćanske zajednice približavamo djetetu njihovo značenje, upotrebu i vrijednost.

Moguće teme su:

- Blagdan Duha Svetoga, Dj. 2, 1-12
- Crkva Isusov i naš dom, Mk 10, 13-16
- Prostor i predmeti u crkvi
- Liturgijske boje.

Zbog svoje specifičnosti rada s biblijskim tekstom, Program u tom dijelu zahtijeva izraženiju ulogu odgojitelja i interakciju s cijelom grupom djece (pravo djeteta na „govorni prostor“).

Tematska i sadržajna perspektiva Kateheze Dobroga Pastira

Pristup prema načelima Kateheze Dobroga Pastira utemeljen je ponajprije na kerigmi – navješćanju, događajima koji su radosna vijest za dijete. Prije svega naviješta se ljubav Božja u osobi Isusa Krista slikom Dobroga Pastira koji je za nas umro i uskrsnuo.

Tematske cjeline nude raznovrsnost poticaja integracijskim pristupom, uključenošću djece u aktivnost, razvojnom primjerenosti i poticajnosti, kreativnosti i izražavanjem, mogućnošću izražavanja svih potencijala, posebice duhovnih, mogućnošću izbora aktivnosti, partnera, prostora i sl.

Polazište odgojiteljima za ostvarivanje sadržaja Kateheze Dobroga Pastira je samo dijete. Odgojitelj u vjeri morao bi biti ponizan i strpljiv promatrač kako bi na najprikladniji način zadovoljio djetetove potrebe i interese, posebice njegov tihi zahtjev *Pomozi mi da se približim Bogu koji je u meni*.

Tematske cjeline i sadržaji koje su ovdje doneseni imaju svoj temelj u kršćanskim izvorima: Bibliji (Božjoj Riječi), Liturgiji te životu.

Pri planiranju i ostvarivanju odgojno-obrazovnoga procesa vjerski sadržaji u skladu su sa sadržajima i događajima koji se događaju u djetetovu okruženju, prateći ujedno ciklus liturgijske godine. Ali, dijete ima slobodu izbora i može u bilo koje liturgijsko vrijeme odabrati onaj sadržaj koji odgovara njegovu trenutnom stanju i zadovoljava njegovu istinsku potrebu. Na taj način dijete ima mogućnost povezivati različite sadržaje u jednu cjelinu kojoj ono samo po sebi i teži.

1. Liturgija – mjesto i vrijeme susreta s Bogom

Upoznavanje okruženja vrlo je važno za dijete kako bi se na početku dolaska u određeni prostor osjećalo sigurno, prihvaćeno, zaštićeno i mirno. Da bismo odgovorili religioznoj potrebi djeteta, potrebno je obratiti pozornost na pripremu odgovarajućeg okruženja, mjesta i vremena gdje dijete može živjeti religiozni život i upoznati onu stvarnost koja taj život hrani.

Nakon pripreme kaleža, patene (plitice), svijeća, križa i ostalih predmeta na oltaru, djeci približiti predmete koji čine sv. misu. Djeca na poseban način žive svoj odnos s Bogom u liturgiji.

Moguće teme su:

- Oltar kao stol za blagovanje (menza)
- Oltar - predmeti sv. mise
- Svetohranište
- Liturgijske boje
- Liturgijski kalendar
- Svećenička odjeća (paramenti);

Geste:

- Znak križa, poklon.

2. Biblija – Božja riječ upućena nama ljudima

Prvi izvor iskustva Boga je Biblija to jest Božja riječ upućena je svim ljudima. Upoznajemo Boga koji je ljubav ponajprije po njegovoj riječi, po onim događajima koji su temelj kršćanstva: Isusova smrt i uskrsnuće. Dijete susreće Krista po riječi koja budi u djetetu ljubav, radost, divljenje, hvalu, slavu, prisutnost, razgovor te nakon šeste godine djelovanje.

Moguće teme su:

- Biblija – Božja riječ – Sv. pismo
- Evanđeoska načela (maksime)
- Psalmi hvale
- Povijest darova Božjih.

3. Biblijski zemljopis

Da bi Božja riječ progovorila, nužno je određeno poznavanje povijesnog i zemljopisnog konteksta: zato se djeci predstavljaju makete Svete zemlje i Jeruzalema. Uz pomoć ovih sadržaja djeca smještaju povijesne događaje Isusova života u vrijeme i prostor. Tako djeca „vide“ Izrael kao zemlju preko koje je Bog ostvario spasenje svega stvorenoga.

Moguće teme su:

- Globus
- Izraelska zemlja u Isusovo vrijeme
- Jeruzalem.

4. Blagdan Božića - povijesni događaji iz Isusova djetinjstva

Riječi Svetoga pisma opisuju događaje i naviještaju otajstvo utjelovljenja: Bog se po svome sinu Isusu Kristu u obliku djeteta objavio svim ljudima.

Uz pomoć ovih sadržaja djeca doživljavaju Božju ljubav potpuno njima blisku i uspostavljaju intimni odnos s djetetom Isusom, kao i s Marijom, Isusovom i našom majkom. Sadržaji pobuđuju u djeci duboku radost, toplinu, mir, sigurnost, vedrinu, svečanost, razgovor, molitvu, slavljenje i dr.

Moguće teme su:

- Došašće
- Mesijanska proroštva
- Navještenje
- Marijin pohod Elizabeti
- Rođenje Isusovo i poklon pastira
- Rođenje Isusovo i poklon mudraca
- Bijeg u Egipat
- Prikazanje u hramu
- Sinteza događaja iz Isusova djetinjstva.

5. Prispodobe o kraljevstvu Božjem

Prispodobe o kraljevstvu Božjem služe kao ključ za otvaranje tajne života, to jest otajstva kraljevstva Božjega i potiču ono što je prirodno u djeteta: smisao za čuđenje i divljenje. Dijete ovim prispodobama doživljava životnu snagu koja je oko nas i u nama, a ne ovisi o nama. Doživljava otajstvo života kao dar jer ga nadilazi, a autor mu je Bog.

Ove prispodobe uvode dijete i u tajnu smrti kao trenutak preobrazbe samoga života. Ta velika zbilja u koju je čovjek uronjen jest život, a i smrt je prijelaz u „više” i na „bolje”.

Moguće teme su:

- Gorušičino zrno
- Kvasac
- Pšenično zrno
- Dragocjeni biser
- Skriveno blago
- Sinteza prispodoba o kraljevstvu Božjem.

6. Prispodoba Dobri Pastir

Ova prispodoba sadrži navještaj ljubavi Božje u osobi Isusa Krista kroz sliku Dobroga Pastira koji je za nas umro i uskrsnuo. Ona je odgovor na neizgovorenu molbu djeteta da ga se ljubi i da ljubi, da bude voljeno biće. Dijete uspostavlja odnos s Bogom kroz sliku Dobroga Pastira na temelju osnovnog povjerenja. U odnosu prema Isusu Kristu dijete najprije postaje svjesno sebe (Pastir ga zove imenom), a kasnije i dimenzije zajedništva (prikazanoga u slici ovčinjak). Dijete pronalazi u prispodobi mir i radost jer mu ona pruža hranu i zadovoljava njegove životne potrebe. Prispodoba ne zadovoljava samo psihološke potrebe djeteta, nego ga uvodi u središte kršćanskog otajstva vjere: smrti i uskrsnuća Kristova.

Moguće teme su:

- Dobri Pastir
- Pronađena ovčica

- Najamnik i vuk
- Psalam 23, 1-3; 3-6.

7. Slavlje sv. mise – sakramenta dara

Dar je pozitivno iskustvo koje oblikuje svaku osobu, posebno dijete rane i predškolske dobi. Sv. misa djeci se predstavlja kao sakrament dara, razmjena darova između neba i zemlje. Bog Otac šalje čovjeku svoj dar u osobi Isusa Krista, a čovjek nastoji zahvalom odgovoriti Ocu. Tako se djecu uvodi u osnovni aspekt biblijske teologije – teologije Saveza. Slavlje sv. mise je vrijeme i mjesto gdje se Krist – Dobri Pastir na poseban način susreće sa svojim ovčicama i uspostavlja s njima odnos koji je utemeljen na ljubavi: daje život svoj za ovce. Uz pomoć ovog iskustva temeljnog odnosa s Bogom, koji se zove vjera povjerenja dijete uspostavlja skladan odnos sa svijetom.

Moguće teme su:

- Priprema darova
- Miješanje vode i vina
- Pranje ruku
- Epikleza (pretvorba)
- Doksologija (prinos)
- Sinteza pretvorbe i prinos
- Znak mira
- Lomljenje kruha
- Tajna vjere
- Sinteza sv. mise
- Euharistijska prisutnost Dobroga Pastira.

8. Blagdan Uskrsa – pobjeda nad tamom, smrću

Uskrсни događaji predstavljaju se ponajprije zato da ih djeca dožive u slavljinama Velikog tjedna i sv. Trodnevlja. Tako se djecu izravno uvodi u liturgiju Crkve. Usredotočujemo se na teme koje će pozitivno djelovati na djecu.

U događaju Posljednje večere naglašena je Isusova volja da ostane s ljudima svih vremena u kruhu i vinu „znakovima“ njegove trajne prisutnosti među ljudima. Kada se govori o smrti Krista – Dobroga Pastira, ne smije se izdvojiti od navještaja Kristova uskrsnuća, života koji je jači od tame, od smrti. Zatim u događaju Pedesetnice djeca doživljavaju snažno djelovanje Duha Svetoga uz njegove darove. Djeca naslućuju da je on prisutan u svakom događaju tijekom čitave povijesti. Ovi događaji u djece pobuđuju zahvalnost, radost, nadu, vjeru, povjerenje, ljubav, zaštitu, sigurnost, mir, zajedništvo i dr.

Sakrament krštenja doživljavaju kao sakrament dara. Po znakovima krštenja možemo sudjelovati u Isusovoj smrti i uskrsnuću koje se može „vidjeti“ u kontrastu tame i svjetla. Tako dijete doživljava da Isus, Dobri Pastir, želi darovati svjetlo - uskrsli život svakom čovjeku koji to želi, koji mu se približi, a Crkvu kao ovčinjak u koji smo krštenjem primljeni, voljeni i štice.

Moguće teme su:

- Korizma
- Otajstvo smrti i uskrsnuća
- Posljednja večera
- Isusov grob i uskrsnuće
- Liturgija svjetla;

Krist - Sakrament krštenja

- Svjetlo i krsna haljina
- Voda i riječ Božja
- Ulja (katekumensko i krizma)
- Geste (polaganje ruku, mali i veliki križ)
- Sinteza (obred);

Blagdan Duha Svetoga

- Duhovski događaj
- Darovi Duha Svetoga.

Svi ovi sadržaji uvode dijete u odnos s Bogom, to jest u molitvu. Molitva može biti:

- Osobna i zajednička
- Tradicionalna
- Spontana
- Psalamska, to jest biblijska
- Pjesma
- Šutnja (tišina)
- Meditacija
- Kontemplacija
- Likovni uradci
- Osobni rad s katehetsko-didaktičkim materijalima.

Planiranje i dokumentiranje Programa predviđeno je, kao i za sve druge programe, u vrtiću. Uključuje dokumentaciju odgojitelja (knjiga pedagoške dokumentacije) i dokumentacije djeteta (crteži, slike, verbalni izričaji, foto i video snimke).

5. Njega i skrb za tjelesni rast i zdravlje djece

Obveza je vrtića da kontinuirano rade na unaprjeđenju i uvođenju u odgojno-obrazovni proces što bolje higijensko-zdravstvene uvjete, s ciljem zadovoljavanja svih djetetovih potreba vezanih uz očuvanje njihova zdravlja. Stoga će i realizacija Programa obuhvaćati planiranje aktivnosti koje čuvaju zdravlje djeteta, zadovoljavaju sve higijenske uvjete i mjere odnosno sigurnosne programe vrtića.

6. Naobrazba i stručno usavršavanje

Program katoličkoga vjerskog odgoja ostvaruju stručno osposobljeni odgojitelji koji su prošli teološko-katehetsko osposobljavanje i imaju mandat dijecezanskog biskupa. Kad je riječ o kraćim programima, mogu ih ostvarivati i vjeroučitelji kao vanjski stručni suradnici, uz uvjet „da su dostatno osposobljeni za vjerski odgoj djece predškolske dobi, o čemu ocjenu donosi dijecezanski biskup“ (*Ugovor*, čl. 6., stavak 4.). To znači da se priznaje onaj studij vjeroučitelja koji je uključivao i kolegij Religiozni odgoj djece predškolske dobi i metodičke vježbe u vrtićima iz toga kolegija.

Odgojitelji će se trajno educirati individualnim i zajedničkim usavršavanjem odnosno sudjelovanjem na:

- stručnim seminarima u organizaciji Nacionalnoga katehetskog ureda HBK, nad/biskupijskih katehetskih ureda i Agencije za odgoj i obrazovanje;
- stručnim aktivima i radionicama odgojitelja koji ostvaruju programe vjerskog odgoja u organizaciji Nacionalnoga katehetskog ureda HBK;
- stručnim usavršavanjem u Stručno-razvojnom centru „Sunčev sjaj – Nazaret“ u Đakovu, gdje svoju izobrazbu odnosno trajno praćenje dobivaju i ostvaruju polaznici „Kateheze Dobroga Pastira“.

7. Suradnja s roditeljima

S obzirom na postavljene zadaće vjerskog odgoja, nezaobilazna je uloga roditelja jer su oni „prvi i glavni odgojitelji svoje djece“. Suradnja s roditeljima treba osvijestiti i afirmirati neke temeljne vrijednosti jer su roditelji svojim životom, prožetim ljubavlju prema Bogu i ljudima, uzor svojoj djeci i čitavoj zajednici.

Sve te pozitivne vrijednosti odgojitelji i roditelji zajedno grade u odgojnoj skupini i na taj način stvaraju i osiguravaju uvjete za zdravo odrastanje djece.

U odgoju djece roditeljima je potrebna pomoć Crkve i cijelog društva. Jedinstvenost i usklađenost odgojnih djelovanja potrebno je razvijati: individualnim razgovorima, na roditeljskim sastancima, uključivanjem roditelja u projekte i druge aktivnosti odgojne skupine, formiranjem kutića za roditelje (informativni i edukativni), programskom suradnjom (sudjelovanje za blagdane), radionicama te posjetima obiteljima.

8. Suradnja s vanjskim institucijama

Suradnju treba razvijati na sljedećim razinama:

- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
- Agencija za odgoj i obrazovanje
- Stručno-razvojni centar Sunčev sjaj – Nazaret
- Nacionalni ured Hrvatske biskupske konferencije za katoličke škole
- Nacionalni katehetski ured HBK i nad/biskupijski katehetski uredi
- Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave
- Župni uredi

- Osnovne škole
- Kulturne institucije
- Knjižnice.

9. Vrednovanje Programa

Vrtić koji provodi *Program katoličkoga vjerskog odgoja djece rane i predškolske dobi*, u skladu s vrednovanjem ostalih programa u vrtiću, vrednovat će i ovaj Program. To vrednovanje bit će sastavni dio izvješća Godišnjeg plana i programa vrtića.

Program i njegova provedba stručno se savjetuje i nadzire na više razina:

- Nacionalni katehetski ured HBK
- Biskupijski katehetski uredi
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH
- Stručno-razvojni centar Sunčev sjaj – Nazaret
- Ravnatelj vrtića, uz neposrednu pomoć stručnih suradnika
- Savjetnici iz NKU - HBK i AZOO-a
- Vanjsko vrednovanje provodi NCVOO i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

Pitanja vezana uz područje vjerskog odgoja u predškolskim ustanovama rješavaju se na razini Mješovitog povjerenstva Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta RH i Nacionalnoga katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije. **10. Financiranje programa**

Program katoličkoga vjerskog odgoja djece rane i predškolske dobi financira se na isti način kao i svi ostali programi koji se ostvaruju u dječjem vrtiću. To znači da troškove snose osnivači i roditelji.

Naime, katolički vjerski odgoj koji se ostvaruje u sklopu cjelodnevnoga ili poludnevnog programa u vrtiću njihov je sastavni dio i stoga ne zahtijeva od roditelja nikakvo dodatno sufinanciranje, to više što ga ostvaruju odgojitelji koji su završili i teološko-katehetsko doškolovanje.

Ako se u sklopu cjelodnevnoga ili poludnevnog programa provodi kraći program vjerskoga odgoja, to isto tako ne zahtijeva dodatno sufinanciranje od roditelja.

Dodatno sufinanciranje mogu imati samo kraći programi koji su izvan redovitoga cjelodnevnog ili poludnevnoga vrtićkog programa.

Prilozi i stručna literatura

LITERATURA

Biblija, KS, Zagreb, 1980.

Blažević, B., Pišković, K. *Njihovo je kraljevstvo nebesko*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2006.

Cavalletti, S., *Il potenziale religioso del bambino da 3 a 6 anni, descrizione di un'esperienza con bambini da 3 a 6 anni*, Citta' nuova, Roma 2000.

Deklaracija o pravima djeteta, 1959.

Drugi vatikanski koncil, *Deklaracija o kršćanskom odgoju „Gravissimum educationis“*, KS, Zagreb 1972.

Državni pedagoški standard, Hrvatski sabor, 2014.

Hrvatski biskupi, Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjeri. Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze, KS, Zagreb 1983. Hrvatska biskupska konferencija, *Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske*, Glas Koncila, Zagreb 2001.

Hoblaj A./Šimunović M. (ur.), *Pustite malene k meni*. Nacionalni skup o vjerskom odgoju djece predškolske dobi u izvanobiteljskim uvjetima, NKU HBK - Kratis, Zagreb 1999.

Hoblaj, A., *Vjerski odgoj djece predškolske dobi*, u: *Kateheza* 20 (1998.), br. 3, str. 198.

Hoblaj, A., *Stanje i perspektive predškolskog vjerskog odgoja*. Prilog II. Trogodišnje planiranje vjerskog odgoja predškolske djece u izvanobiteljskim uvjetima, u: *Kateheza* 21 (1999.) br. 4, str. 319-337.

Hoblaj, A., *Od zrna do kruha*. Priručnik za odgojitelje i vjeroučitelje uz *Dane kruha*, Školska knjiga, Zagreb, 1995.

Hoblaj, A., *Otkrivajmo i upoznajmo svijet zajedno*, Glas Koncila, Zagreb 2000.

Hoblaj, A., *Božićni i uskrсни trenuci*, Vjerski odgoj djece predškolske dobi u suradnji obitelji i vrtića, Glas Koncila, Zagreb 2001.

Ivan Pavao II., *Pismo obiteljima*, Zagreb, IKA, 1994.

Katekizam Katoličke crkve, HBK - GK, Zagreb 1994.

Karakteristike Kateheze Dobroga Pastira, Internacionalni konzilij, Rim 1997.

Kongregacija za kler, *Opći direktorij za katehezu*, KS, Zagreb 2000.

Konvencija o pravima djeteta, 1989.

Montessori, M., *La scoperta del bambino*, Garzanti, Milano 1991.

Montessori, M., *Educazione e pace*, Garzanti, Milano 1951.

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2011.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2015.

Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb 1999.

Opća deklaracija Organizacije ujedinjenih naroda o pravima čovjeka, 1948.

Prijedlog koncepcije razvoja predškolskog odgoja i Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece, Glasnik Ministarstva prosvjete i kulture RH, Zagreb 1991.

Program katoličkoga vjerskog odgoja djece predškolske dobi, HBK 2001., AZOO 2002.

Program vjerskog odgoja predškolske djece u izvanobiteljskim uvjetima, Mali Koncil - Glas Koncila, Zagreb 1994.

Program religioznoga odgoja djece od 3 do 7 godina po načelima Montessori pedagogije, Kateheza Dobroga Pastira, HBK, 2002.; MZOŠ, 2004.

Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, Vlada republike Hrvatske, 2014.

Strac, B., Letica M., Čudina, M.-O., Pleša, A.: Osobine i psihološki uvjeti razvoja djece predškolske dobi, Golden marketing, 2004. Tinie de Vries, *Biblija za malene*, KS, Zagreb 1997.

Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, Zagreb, 1992.

Vlada Republike Hrvatske - Nacionalni odbor o ljudskim pravima, *Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava* (Odgoj za ljudska prava u sustavu predškolskog odgoja, str. 33-51), Zagreb 1999.

Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Hrvatskoj, Narodne novine, Zagreb 1997., 2013.

